

PARTER

Klagande

Naturskyddsföreningen i Dalarna
Strandgatan 10
792 30 Mora

Motpart

1. Skogsstyrelsen
551 83 Jönköping

2. Iris Viklund
Sättragården
Rostbrännarevägen 5A, Lgh 1004
683 32 Hagfors

ÖVERKLAGAT BESLUT

Skogsstyrelsens beslut den 28 juli 2023 att inte inleda tillsyn

SAKEN

Tillsyn avseende skogsbruksåtgärder på fastigheten Kallbäck 7:1 i Hedemora kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen återförvisar ärendet till Skogsstyrelsen för vidare handläggning.

BAKGRUND

Den 26 juli 2023 skickade Naturskyddsföreningen i Dalarna (Naturskyddsföreningen) ett e-postmeddelande till Skogsstyrelsen gällande att föreningen befarade att gallring pågick i ett område där arten knärot förekommer. Föreningen begärde att åtgärderna omedelbart skulle stoppas för närmare naturvärdesbedömning av området.

Skogsstyrelsen lämnade den 27 juli 2023 över en e-postväxling mellan myndigheten och Naturskyddsföreningen till mark- och miljödomstolen.

Den 28 juli 2023 skickade Skogsstyrelsen ett e-postmeddelande till Naturskyddsföreningen där det framkom att myndigheten inte avsåg att vidta någon åtgärd, eftersom gallring är en skogsbruksåtgärd som normalt inte är anmälningspliktig. Vidare skrev Skogsstyrelsen att det är ägarens och/eller verksamhetsutövarens ansvar att anmäla samråd om kriterierna för detta är uppfyllda samt att myndigheten inte agerar på något som eventuellt kommer att inträffa. Någon formell beslutshandling upprättades inte i ärendet.

Föreningen har efter fråga från mark- och miljödomstolen angett att det är ställningstagandet i Skogsstyrelsens e-postmeddelande den 28 juli 2023 som överklagas. Föreningen har bl.a. framställt ett yrkande om att domstolen interimistiskt ska förbjuda skogsbruksåtgärder inom det område på fastigheten Kallbäck 7:1 i Hedemora kommun som snitslats för gallring. Mark- och miljödomstolen beslutade den 8 augusti 2023 att avslå föreningens yrkande om interimistiskt förbud.

YRKANDEN M.M.

Naturskyddsföreningen har, som det får förstås, yrkat att mark- och miljödomstolen ska visa målet åter till Skogsstyrelsen för vidare utredning. Föreningen har vidare yrkat att det aktuella området ska inventeras, att utredningen ska remitteras till föreningen, att mark- och miljödomstolen ska förelägga Sveaskog

att redovisa visst underlag samt att domstolen ska svara på ett antal frågor av rättslig karaktär. Till stöd för sin talan har föreningen fört fram i huvudsak följande.

Förberedelser för gallringsåtgärder har påbörjats genom anläggning av skogsbilväg fram till det avsedda gallringsområdet. Området är snitslat av Sveaskog. Föreningen upplyste Sveaskog via e-post den 20 juli 2023 om förekomsten av knärot i det snitslade området. När föreningen kontaktade Sveaskog via telefon den 4 augusti uppgav företrädaren att skogen inte är någon gallringsskog och att ingen gallring är planerad. Detta står i stark kontrast mot vad som syntes vid fältbesök som föreningen genomförde den 4 augusti. Gallringen var påbörjad och en körväg hade börjat förberedas ungefär 80 meter in i skogen. Gallringen måste dock ha avbrutits.

Årsringar på ett antal stubbar visar en ålder på de avverkade träden om 110–130 år. Träden hade täta årsringar från början, vilket är ett säkert tecken på att de växte upp i konkurrens med äldre träd. Den skogliga kontinuiteten kan därför antas vara lång i den gallringshotade skogen.

Skogen är ovanligt rik på både stående och liggande död ved, vilket även bekräftas av fynd av flera rödlistade vedsvampar. Området är en känd lokal för knärot och förekomsten var känd när området snitslades för gallring under våren 2023. De första fynden av knärot noterades den 16 juli 2022. Ytterligare fynd noterades den 18 juli 2023 och den 4 augusti 2023. Utöver knärot noterades de rödlistade arterna ullticka, rynkskinn, garnlarv och spillkråka samt signalarterna bronshjon och vedticka. Alla hittills noterade artfynd i området finns inrapporterade i artportalen.

Skogen har aldrig tidigare kalavverkats och har därmed en för trakten jämförelsevis hög ålder. Skogen innehåller därtill fridlysta och rödlistade arter som kommer att utrotas alternativt riskerar att skadas. Eftersom det förekommer fridlysta och rödlistade arter är fastighetsägaren och/eller Sveaskog som ombud för fastighetsägaren skyldig att hos Skogsstyrelsen anmäla samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Det föreligger ett väsentligt intresse av att klarlägga förekomst och

utbredning av fridlysta och rödlistade och i övrigt skyddsvärda arter i den gallringsaktuella skogen innan några skogliga åtgärder vidtas.

Skogsstyrelsen har bestritt bifall till överklagandet och anfört följande.

Skogsstyrelsen vidhåller inställningen att de uppgifter som Naturskyddsföreningen inkommit med inte föranleder någon tillsynsåtgärd från myndigheten.

Skogsbruksåtgärden gallring är normalt inte anmälningspliktig. Gallring kan däremot vara samrådspliktig om det förekommer höga naturvärden. Vid gallring där det finns knärot ska verksamhetsutövaren ta den hänsyn som krävs för att artskydds-förordningen inte ska aktualiseras. Verksamhetsutövaren ska då även, utifrån åtgärdens art och miljöns känslighet, göra en bedömning av om åtgärden behöver anmälas för samråd till Skogsstyrelsen. Ingen samrådsanmälan har inkommit till Skogsstyrelsen.

Den översiktliga skogliga inventeringen (ÖSI) som gjordes år 1989 anger att trädens ålder i dag ska vara omkring 90 år. Skogsstyrelsen har inte besökt det aktuella beståndet i fält.

Gällande uppgifter om förekomst av knärot kan Skogsstyrelsen konstatera att det finns ett antal registreringar med fynd av knärot i artportalen i det aktuella beståndet där gallringen ska vara belägen.

DOMSKÄL

Rättsliga utgångspunkter

För att säkerställa syftet med miljöbalken och föreskrifter meddelade med stöd av balken ska bl.a. statliga myndigheter bedriva tillsynsverksamhet (se 26 kap. 1 och 3 §§ miljöbalken). Vilka myndigheter som ska utöva tillsyn regleras i miljötillsynsförordningen (2011:13).

Enligt 2 kap. 10 § miljötillsynsförordningen har Skogsstyrelsen ansvar för tillsynen i fråga om bl.a. avverkning, i den mån verksamheterna och åtgärderna är sådana som avses i 12 kap. 6 § miljöbalken och omfattas av skogsvårdslagen (1979:429).

I skogsvårdslagen och skogsvårdsförordningen (1993:1096) finns bestämmelser om att en ägare till skogsmark är skyldig att underrätta Skogsstyrelsen om bl.a. viss avverkning som ska äga rum på marken. Enligt 6 § förordningen (1998:904) om anmälan för samråd ska den som har underrättat Skogsstyrelsen om en åtgärd i enlighet med dessa bestämmelser anses ha gjort en anmälan för samråd för åtgärden enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Gallring som främjar skogens utveckling är en skogsbruksåtgärd som skogsmarkens ägare som utgångspunkt inte är skyldig att underrätta Skogsstyrelsen om (jfr 14 § 1 skogsvårdslagen och 15 § 1 skogsvårdsförordningen). Av Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SKSFS 2013:3) om anmälningskyldighet för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken avseende skogsbruksåtgärder framgår vilka verksamheter eller åtgärder som kan medföra skada på naturmiljön och därför alltid ska anmälas för samråd till Skogsstyrelsen. Därtill gäller att alla verksamheter eller åtgärder som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. En gallring som påverkar fridlysta arter kan vara en samrådspliktig skogsbruksåtgärd.

Inom ramen för ett samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken får Skogsstyrelsen förelägga den anmälningskyldige att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön eller – om sådana åtgärder inte är tillräckliga och det är nödvändigt för skyddet av naturmiljön – förbjuda verksamheten (12 kap. 6 § fjärde stycket miljöbalken).

Vid bedömningen av behovet av skyddsåtgärder ska de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken tillämpas. Eftersom artskyddsförordningen är att se som en precisering av de allmänna hänsynsreglerna när det gäller skydd av arter, måste prövningen innefatta en bedömning av hur de skyddade arterna påverkas av den

planerade verksamheten (se MÖD 2013:13).

Orkidén knärot är skyddad enligt den nationella fridlysningsbestämmelsen i 8 § artskyddsförordningen (2007:845) och bilaga 2 till förordningen. Det innebär att det är förbjudet att plocka, gräva upp, ta bort eller skada exemplar av växten. Knärot är sedan 2020 rödlistad i kategorin sårbar (VU). Det innebär att en minskning av arten pågår och bedöms fortsätta.

I fråga om verksamheter där syftet uppenbart är ett annat än att ta bort eller skada fridlysta växter krävs att det finns en risk för påverkan på den skyddade artens bevarandestatus i området för att förbudet i 8 § artskyddsförordningen ska aktualiseras (se bl.a. MÖD 2016:1 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 20 april 2023 i mål nr M 4669-22).

Mark- och miljödomstolens bedömning

Finns det ett överklagbart beslut och har Naturskyddsföreningen klagorätt?

Inledningsvis tar mark- och miljödomstolen ställning till om Skogsstyrelsens e-postmeddelande den 28 juli 2023 är att anse som ett beslut som Naturskyddsföreningen har rätt att överklaga.

Skogsstyrelsen har i meddelandet angett att den inte har för avsikt att vidta någon åtgärd i enlighet med vad Naturskyddsföreningen har begärt. Trots att någon formell beslutshandling inte har upprättats innebär meddelandet ett ställningstagande i förhållande till de uppgifter som föreningen har lämnat till Skogsstyrelsen. Mark- och miljödomstolen bedömer att ställningstagandet får anses utgöra ett beslut att inte vidta några tillsynsåtgärder enligt 26 kap. miljöbalken.

Klagorätten för miljöorganisationer regleras i 16 kap. 13 § miljöbalken. Där fastställs dels kriterier för vilka organisationer som får överklaga, dels vilka typer av beslut som organisationerna får klaga på. Enligt paragrafen får miljöorganisationer överklaga domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt miljöbalken, om upphävande av skydd av områden enligt 7 kap. eller

om tillsyn enligt 10 kap. eller i sådana frågor enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att Naturskyddsföreningen utgör en sådan organisation som har rätt att överklaga enligt 16 kap. 13 § miljöbalken. Beslut om tillsyn omfattas inte av formuleringen i 16 kap. 13 § miljöbalken men är inte heller uttryckligen undantagna. Skogsstyrelsens ställningstagande att inte ingripa med stöd av 12 kap. 6 § miljöbalken har ansetts vara ett beslut som miljöorganisationer får överklaga (se MÖD 2020:45 och MÖD 2021:11). Det kan också nämnas att miljöorganisationer har ansetts ha klagorätt avseende tillsynsbeslut som har koppling till beslut om tillstånd eller dispens (se t.ex. MÖD 2015:17 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 8 september 2016 i mål nr M 3574-16).

I det här fallet har Naturskyddsföreningen gjort gällande att det förekommer arter som är skyddade enligt artskyddsförordningen i det aktuella området. Som tillsynsmyndighet måste då Skogsstyrelsen bedöma om det föreligger risk för skada på en fridlyst art om skogsbruksåtgärder vidtas och om en anmälan enligt 12 kap. 6 § miljöbalken är nödvändig. Ställningstagandet att inte ingripa med tillsynsåtgärder får anses vara ett beslut som det är möjligt för Naturskyddsföreningen att överklaga.

Målet i sak

Frågan som mark- och miljödomstolen därefter tar ställning till är om Skogsstyrelsen hade fog för sitt beslut att inte vidta några tillsynsåtgärder mot bakgrund av de uppgifter som framkom i Naturskyddsföreningens e-postmeddelande den 26 juli 2023.

Skogsstyrelsen informerades om att skogsbruksåtgärder i form av gallring kunde pågå inom ett område där förekomst av knärot har observerats. Föreningen bifogade till anmälan fotografier och kartor som bl.a. visade avverkade träd, miljön i skogen och förekomst av knärot.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att det av utredningen i målet inte framkommit att Skogsstyrelsen därefter vidtog några åtgärder, t.ex. genom att vända sig till fastighetsägaren för att efterhöra om skogsbruksåtgärder pågick i området. Skogsstyrelsen tog i sitt beslut inte heller ställning till om bevarandestatusen av knärot riskerar att påverkas om skogsbruksåtgärder skulle pågå.

Av de uppgifter som framkom genom Naturskyddsföreningens e-postmeddelande går det enligt domstolens uppfattning inte att avgöra om det pågått åtgärder som krävt en anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Emellertid är det inte tillräckligt att som tillsynsmyndighet avfärda tillsynsanmälan genom att enbart hänvisa till att en anmälan om samråd inte har skett. Tillsynsansvaret inbegriper bland annat att Skogsstyrelsen har möjlighet att förelägga en verksamhetsutövare att anmäla en åtgärd för samråd, om det bedöms nödvändigt, eller vidta andra tillsynsåtgärder, t.ex. enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket miljöbalken.

Det är i målet inte klarlagt om skogsbruksåtgärder pågått eller pågår i området och om, i så fall, åtgärderna krävt en anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Mot bakgrund av att det ankommer på Skogsstyrelsen som tillsynsmyndighet att vidta den utredning som krävs, bör ärendet visas åter till Skogsstyrelsen för vidare handläggning.

Med den utgången saknas skäl för domstolen att ta ställning till Naturskyddsföreningens yrkanden avseende vilken utredning som ska vidtas i målet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (MMD-02)

Överklagande senast den 5 februari 2024.

Magnus Hermansson

Anders Söderström

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Magnus Hermansson, ordförande, och tekniska rådet Anders Söderström. Föredragande jurist har varit Elin Källgren Thyr.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.